

SNJEŽANA ČOLIĆ

Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", Zagreb

GLOBALIZACIJA, KULTURA KAPITALIZMA I GLOBALNA KULTURA

U radu se analiziraju neke temeljne odrednice globalizacije, kapitalističke kulture i globalne kulture. Središnji problem je iskazati prirodu kapitalizma kao gospodarskog i kulturnog sustava. Opća kulturna nesigurnost globalizacije opisana je u nekim posebno razmatranim pristupima "postmodernosti". Autorica naglašava praktično i teorijsko odbijanje onih globalističkih i univerzalističkih koncepcija razvoja povijesti koje partikularne interese i vizije dižu na razinu općevažećih principa.

Ključne riječi: globalizacija, kultura kapitalizma, globalna kultura, modernizacija, postmodernost, glokalizacija.

Iako fenomen globalizacije ima svoju dugu prošlost, sam se izraz počeo upotrebljavati prije dvadesetak i više godina za objašnjenje novog vala promjena u gospodarstvu, tehnologiji, društvu i kulturi. Tako je unatrag desetak godina ona postala "nekom vrstom neprevladivog diskurzivnog horizonta socijalno-znanstvenih ideja, kulturno-simboličkih protuslovlja i ideološko-političkih projekcija" (Giddens 1999:35 – cit. prema Kalanj 2001:267). Mnogi se analitičari slažu u tvrdnji da globalizacija nije ništa novo. Prema njima, posrijedi je stari proces koji je počeo prije stotinu i više godina, točnije u kasnom 18. stoljeću, u doba kad je Europu zahvatio val društvenih promjena (usp. Wallerstein 1986 i Wolf 1982). Jer, od kada su kapitalizam i industrijalizacija postali glavnim društvenim snagama koje oblikuju društva i kulture "glavna značajka toga perioda je eksponencijalna brzina društvenih i kulturnih promjena" (Šporer 2001:3).

No, bilo da je riječ o kontinuitetu ili nečemu novom, globalizaciju možemo odrediti kao sklop gospodarskih, socijalnih, kulturnih i političkih procesa koji vode sve većoj povezanosti i međuzavisnosti pojedinih dijelova svijeta. Istodobno, to je proces gospodarskog, socijalnog, kulturnog i političkog djelovanja koje nadmašuje granice nacionalnih država. Međutim, neki teoretičari smatraju da je potrebno razlučiti globalizaciju kao politički projekt neoliberalnog kapitalizma s kraja dvadesetog stoljeća od globalizacije kao povijesnog procesa (Gray 2002; Wolf 1982). Ovo

razlikovanje čini mi se razložnim jer je u prvome redu riječ o utopiji globalnog slobodnog tržišta, institucije čiji je cilj slobodni gospodarski život bez društvene i političke kontrole nacionalnih država. Ovo globalno slobodno tržište pretpostavlja da ekonomska modernizacija svugdje znači isto. Shodno tomu, ono tumači globalizaciju gospodarstva kao neumitno napredovanje jedinstvenog tipa zapadnog kapitalizma: američkog slobodnog tržišta. S druge strane, globalizacija je kao povijesni proces započela u Europi u ranoj modernoj epohi od 15. stoljeća naovamo. Za čovječanstvo na kraju moderne epohe ona je povijesna sudbina. Stoga će ta tehnološki nošena modernizacija svjetskog gospodarskog života napredovati bez obzira na sudbinu svjetskog slobodnog tržišta (Gray 2002:24). S obzirom na činjenicu da je modernizacija povijesni kontekst globalizacije, bitno je uočiti veze između kulturnih aspekata kapitalizma i modernosti. Zapravo, središnji je problem iskazati prirodu kapitalizma kao gospodarskog i kulturnog sustava.

Spomenutu dualnu prirodu kapitalizma naglašava Daniel Bell:

Kapitalizam je ekonomsko-kulturni sustav, organiziran ekonomski oko institucije vlasništva i proizvodnje roba, a kulturno utemeljen u činjenici da razmjena odnosa kupnje i prodaje prožima većinu društva (1979:14).

Zadnjih se četrdeset godina kulturna praksa potrošnje nalazi u središtu analize kapitalističke kulture. U vezi s ovim netko može primijetiti da sva živa bića u svim kulturama troše. To je točno, ali ono što je bitno u ideji "potrošačke kulture" ili tzv. "konzumerizma" jest činjenica da je riječ o kulturi kojoj je središnja preokupacija potrošnja. Dapače, potrošnja je postala kulturni *telos* kapitalizma. Međutim, naglasak nije na jednostavnoj činjenici visokog stupnja potrošnje u razvijenim kapitalističkim društvima, već na njezinu kulturnom značenju (Tomlinson 1992:122). Naime, iskustvo življenja u takvoj kulturi nameće i pitanje značenja koje ljudi pridaju praksama potrošnje, kao i značenju takvih praksi za ljudski osjećaj smisla, sreće, identiteta¹ itd. Naravno, ove prakse nisu statične i mijenjaju se kroz vrijeme. Ono što se u društveno-kulturnim istraživanjima često ignoriralo je dinamička priroda kulture. Život nije statički niz okolnosti, već je proces (strujanje). Tako npr. politički diskurs o nacionalnoj kulturi i nacionalnom identitetu zahtijeva da taj proces zamislimo kao "zaleđen". Zamrzavanje krije složen povijesni proces u kojem razvrstavanje definitivnih značajki "naše kulture" postaje veoma problematično, jer ono "što smatramo 'našom kulturom' u bilo koje vrijeme bit će oblik 'totalizacije' kulturne memorije do te točke" (Tomlinson 1992:90). Tako se sadržaji "naše kulture" stalno pomiču u vremenu. Stoga, "naša kultura" nikad nije samo "lokalni proizvod", već uvijek sadrži tragove prijašnjih kulturnih posuđivanja ili utjecaja koji su dio "totaliziranja" i koji su postali "na-

¹ Potrošnja unutar granica svjetskog sustava uvijek je potrošnja identiteta kanalizirana pregovaranjem između samoodređenja i niza mogućnosti koje nudi kapitalističko tržište (Friedman 1990:314).

turalizirani". Najbolji primjer je jezik: prepun uvezenih idioma koji na kraju postaju "naturalizirani" i uzimaju se kao dio standarda pri čemu će se buduće "invazije" kritizirati.²

Naime, danas nam se nameću kao problem i pitanje – kako razmišljati o kapitalizmu kao kulturi? Jer, kapitalizam, kako ga je svojedobno vidio Marx, sigurno je više od "načina proizvodnje". On je kulturni totalitet tehničko-ekonomskih, političkih, društvenih, iskustvenih i simboličkih dijelova. Stoga se i danas govori o kulturnom imperijalizmu kao globalnoj dominaciji kapitalističke kulture. U vezi s tim neki smatraju da ono što danas zamjenjuje "imperijalizam" je – globalizacija (Tomlinson 1992:175). Ipak, globalizaciju možemo razlikovati od imperijalizma jer je manje koherentan ili kulturološki neposredan proces. Stoga je neodređena između gospodarskih i političkih stavova. Tako, dok ideja imperijalizma implicira namjerno širenje društvenog sustava iz jednog središta moći širom svijeta, ideja globalizacije sugerira međupovezanost i međuovisnost svih svjetskih područja, a ne događa se tako dalekosežno i svrhovito. Zbiva se kao rezultat gospodarskih i kulturnih praksi koje same od sebe ne teže globalnoj integraciji, ali je ipak stvaraju. Stoga o globalnoj kulturi možemo govoriti i u smislu procesa globalne kompresije prema kojemu svijet postaje toliko ujedinjen da se smatra jednim mjestom (Robertson 1990). Učinci globalizacije slabe kulturnu koherentnost svih individualnih nacionalnih država, uključujući i ekonomski moćne "imperijalističke sile" prošlih vremena (usp. Tomlinson 1992:175). Dakle, postoji globalizacija ekonomskih, društvenih i političkih odnosa, koji su potkopali koherentnost, cjelovitost i jedinstvo individualnih društava i kultura. Taj razvoj uključuje rast multinacionalnih korporacija (čiji godišnji promet premašuje nacionalni prihod mnogih individualnih nacionalnih država), povećanje sredstava masovne komunikacije, ali i mogućnost tehnoloških katastrofa koje ne poznaju nacionalne granice (Urry 1989:97).

² Kao ilustraciju navest ću primjer iz vlastitog iskustva. Boraveći 1982. godine u Meksiku kao stipendist meksičke vlade, željela sam sudjelovati u radu X. svjetskog sociološkog kongresa koji se te godine u kolovozu održavao u Mexico Cityju. Kako je već uobičajeno na takvim kongresima, obično izabirete teme koje vas zanimaju, pa sam tako i ja drugi dan održavanja kongresa došla na mjesto gdje su se trebale održati rasprave koje su me zanimale. Međutim, umjesto kongresne radne skupine zatekla sam studente UNAMA (Universidad Nacional Autónoma de México) koji su protestirali s transparentima sljedećeg sadržaja: "Dolje s kolonijalizmom u društvenim znanostima"! Na moj upit što im to znači, jedan od njih mi je odgovorio da protestiraju protiv engleskog jezika kao službenog jezika Kongresa i da traže da to bude i španjolski. Odgovorila sam mu (nastojeći tomu dodati elemente humora) da taj njihov zahtjev zapravo znači dodati jednom kolonijalnom jeziku drugi kolonijalni jezik, pa ako žele biti dosljedni, trebali bi tražiti uporabu jednog ili više indijanskih jezika npr. nahuatla ili nekog od jezika maya. Dotični me čudno gledao jer očito problem nije "vidio" na taj način. Dakle, ono što je ovdje prijeporno, je diskurs "kulture autentičnosti" zbog problema odlučivanja između "latinske kulture" organizirane oko države-nacije, koju su izvorno stvorili europski kolonizatori i domorodačkog američkog stanovništva. Nekad kolonijalni jezik, španjolski, u toj je kulturi postao "naturaliziran", dok se engleski i dalje doživljava kao kolonijalan.

Prema tome, kapitalizam ne samo da definira i strukturira globalnu političku ekonomiju nego određuje i globalnu kulturu, pa je stoga valja razmotriti kao globalnu kapitalističku kulturu. Međusobno približavanje i standardizacija očita je u kulturnim dobrima u cijelom svijetu, od odjeće do hrane, glazbe, televizije, filma, arhitekture itd. Ne možemo ignorirati činjenicu da određeni stilovi, *brandovi*, ukusi i prakse imaju globalnu vrijednost i mogu se susresti svugdje u svijetu. Kulturne prakse su postale komodificirane tj. pretvorene u robu (stvari) koja se kupuje i prodaje. Tako nastaje homogenizacija kulturnog iskustva putem komodifikacije, što je prijetnja tzv. trećem i četvrtom svijetu i njihovu bogatstvu i raznovrsnosti kulturnih praksi. Kulturno iskustvo ljudi zatečenih u ovim procesima slično je zbunjenosti, nesigurnosti i percepciji nemoći. Naime, kad ljudi spoznaju da im žvotate sve više i više kontroliraju snage izvan utjecaja nacionalnih institucija koje stvaraju percepciju njihovog specifičnog "političkog poretka" – erodira njihov popratni osjećaj pripadnosti sigurnoj kulturi. Jednostavno, nema načina kako se legitimnost ovih beskrajno moćnih globalnih ekonomskih snaga može uspostaviti unutar postojećeg političkog okvira nacionalnih država. Ne možemo glasati unutar ili izvan multinacionalnih korporacija ili međunarodnog trgovačkog sustava, a ipak se čini da oni više utječu na naše živote od nacionalnih vlada koje biramo (Tomlinson 1992:174-176).

Sve se to može promatrati kao *kulturno iskustvo globalizacije* koje se proteže na sve zemlje svijeta. Opća kulturna nesigurnost globalizacije opisana je u nekim posebno razmatranim pristupima "postmodernosti". Naime, prevladavajuće raspoloženje "postmodernosti" je nesigurnost, paradoks, gubitak moralne legitimnosti i kulturne neizravnosti. Tako je npr. za Fredrica Jamesona postmodernizam kulturna logika treće velike faze kapitalizma, tj. kasnog kapitalizma koji počinje nakon Drugoga svjetskog rata. Nakon prijašnjih ekspanzija prvo nacionalnih tržišta, a potom starijeg imperijalističkog sustava, ova posljednja ekspanzija kapitalizma stvara istinski globalni sustav koji se može vidjeti ne samo u složenoj mreži međunarodnih financija i multinacionalne kapitalističke proizvodnje već i u prostornom kontekstu kulturnog iskustva koje proizvodi. Stvarnost mreža globalne tehnologije koja utječe na naše živote (kompjutori koji pomiču kapital po svijetu u sekundi) može se samo nejasno uhvatiti u kulturnim izrazima. Razlog tomu je taj što nitko od nas uistinu ne živi u globalnom prostoru gdje se ovi procesi odvijaju. Jer, "mreža informacijske tehnologije zapravo nije *ljudski* prostor" (Tomlinson 1992:177). Naše svakodnevno iskustvo neophodno je lokalno, a ipak se sve više oblikuje globalnim procesima.³ Globalni kulturni prostor je onaj na koji se stalno referiramo posebno putem masovnih medija, ali i onaj putem kojega je veoma teško odrediti naše osobno iskustvo. Jer, današnja globalna kultura

³ Tako je npr. moguće da ljudi "zamisle zajednicu" nacionalne države iako je ova zajednica prostorno raširena. Ali to je nemoguće na globalnoj razini, jer nema učinkovitih globalnih institucija koje reguliraju praksu na ovoj razini niti kulturnih prikazbi "globalnog identiteta" (usp. Tomlinson, ibidem).

nije vezana ni za jedno mjesto ili razdoblje. Ona nema konteksta i "prava je mješavina različitih komponenti izvučenih odasvuda i niotkuda, rođenih pod modernim kolima globalnih telekomunikacijskih sustava" (Smith 1990:177). Široko raširena u prostoru globalna kultura je "odsječena" od bilo koje prošlosti. Ona je ovdje, sada i svagdje, a prošlost joj jedino služi za pružanje nekog dekontekstualiziranog primjera ili elementa za svoju kozmopolitsku slagalicu. Ovaj osjećaj bezvremenosti snažno je naglašen nadmoćno tehničkom prirodom njezina diskursa. Dakle, eklektička, univerzalna, bezvremena i tehnička – globalna kultura je "konstruirana" kultura (Smith 1990:171-191).

Dok se nacije mogu shvatiti kao povijesni identiteti ili kao blisko proizašli iz njih, globalna kultura se ne uspijeva povezati s nekim takvim povijesnim identitetom. Za razliku od nacionalnih kultura globalna kultura je kultura bez sjećanja. Nema svjetskih sjećanja koja se mogu iskoristiti da bi ujedinila ljudskost, a najglobalnija iskustva do danas, kolonijalizam i svjetski ratovi, jedino nas mogu podsjećati na naše povijesne raskole. Stoga, ako se tvrdi da nacionalisti pate od selektivne amnezije kako bi stvorili svoje nacije, stvaratelji globalne kulture trebali bi patiti od potpune amnezije da bi imali šanse za uspjeh (Smith 1990:180). Dakle, poteškoće u bilo kojem projektu koji stvara globalni identitet, a time i globalnu kulturu, jest kolektivni identitet, jer se temelji na podijeljenim sjećanjima i osjećaju kontinuiteta među generacijama. Vjerovati da će tehno-ekonomska sfera osigurati uvjete, poticaj i sadržaj globalnoj kulturi, znači još jednom biti zaveden istim ekonomskim determinizmom koji slijedi rasprava o "industrijskoj konvergenciji" i previd o vitalnoj ulozi *zajedničkih povijesnih* iskustava i sjećanja u oblikovanju identiteta i kulture. Još uvijek smo daleko od prikazivanja vrste globalne kulture i kozmopolitskog ideala koji istinski može dokinuti svijet nacija, od kojih svaka njeguje svoj posebni povijesni značaj i otkriva svoje nacionalne mitove, sjećanja i simbole. Jer, svijet natjecateljskih kultura koji želi unaprijediti svoja komparativna statusna rangiranja i povećati svoje kulturne izvore pruža usku osnovu za kulturne globalne procese unatoč tehničkim i lingvističkim infrastrukturnim mogućnostima (Smith 1990:188). Stoga, za razumijevanje suvremenih važnih kritičkih diskursa o kulturnom imperijalizmu, čine mi se značajnim problemi koji se odnose na globalizirani kontekst kasne modernosti. Naime, o protestima protiv kulturnog imperijalizma možemo razmišljati kao o zahtjevima za ljudskom razinom kulturnog iskustva u globaliziranom sustavu.

U vezi s ovim zanimljivo je uočiti da mnogi kritičari povezuju procese globalizacije s kulturnim zahtjevima za *lokalizacijom*. Kao što je poznato, neki autori za ovu povezanost i kombinaciju globalnog i lokalnog uvode poseban termin *glokalizacija* (Hampton i Wellman 2000). Naime, ni sama potrošnja nije tako izravna: globalni artikli kulturne industrije uvijek se suočavaju s ljudima u lokalnim kulturama. Stoga je potrošnja uvijek susret između materijalnosti kulturne robe i kulturnog oblikovanja potrošača i događa se u pojedinačnom (zasebnom) kontekstu.

Međutim, iako lokalne stvarnosti danas ne možemo više promišljati izvan globalne sfere utjecaja, promatrati globalizaciju samo kao proces izvoza jednakosti znači previdjeti mnogo toga što se uistinu zbiva (Storey 2003:112-113). Stoga neki smatraju da je globalizaciju bolje shvatiti kao proces "hibridizacije koji uzrokuje globalnu mješavinu" (Nederveen Pieterse 1995:45). Jer, promatramo li je samo kao homogenizaciju, previdamo protustruje – i utjecaj koji nezapadne kulture imaju na zapad i utjecaje koje nezapadne kulture imaju jedne na druge. Ipak, može se reći da globalizacija stvara dva kontradiktorna efekta, *jednakost* i *razliku*, tj. osjećaj da svijet postaje sličan pod pritiskom vremensko-prostorne kompresije, ali ga također označuje i sve veća svjesnost o razlici (Storey 2003). Jer, s obzirom na impersonalne globalne snage, postoji i novo traženje identiteta i različitosti koje vodi novim nacionalnim i etničkim zahtjevima (Tomlinson 1992:178-179). Njima se prije svega zahtijeva radikalna strukturalna reorganizacija načina na koji se ljudski kulturni ciljevi definiraju i propisuju. To podrazumijeva dekonstrukciju "autonomiziranih" globalnih institucija kasne modernosti. Međutim, koliko god nam te institucije izgledale "autonomizirane" i apstraktno moćne – "ne možemo si dopustiti razmišljati o njima kao nepromjenjivim" (Tomlinson 1992:178). Na posljetku, oblik ljudskog svijeta treba shvatiti kao funkciju kulturne volje. Jer, područje povijesti na kraju je uvijek područje ljudskog djelovanja.

Stoga se i glavne kulturne strategije razlikuju i rekombiniraju prema specifičnostima i globalne i lokalne socio-kulturne pozicije. U vezi s tim treba promatrati i procese tzv. *glokalizacije*, tj. povezanosti i kombinaciji globalnog i lokalnog. Jer, prisjetimo se da na globalnoj razini postmodernizam ne znači samo preporod neoromantičnog zanimanja za egzotičnim "drugim" nego i činjenicu da drugi sada odgovara i dovodi u pitanje tvrdnje o onome što se nekoć pretpostavljalo da su univerzalna kulturna središta svijeta, a sada se smatraju samo središtima ograničenog zapadnjačkog projekta modernosti (usp. Featherstone 1991:147).

Jedno od najtežih pitanja s kojim se danas suočavaju narodi trećeg i posebno četvrtog svijeta, kao i vladini dužnosnici, a s njima i antropolozi, jest – kako najbolje prilagoditi domorodačke kulturne obrasce suvremenom industrijskom svijetu? Činjenica je da su posebno društva (kulture) bez državnog uređenja bila, i danas su, gotovo nemoćna oduprijeti se pritiscima globalne ekonomije i političkih snaga i to stvara goleme probleme. Jer, multinacionalne kompanije, nacionalne vlade, istraživači i druge moćne skupine i institucije stavljaju ova domorodačka društva (kulture) u ranjive okolnosti.⁴ Ono što mi se čini ovdje važnim naglasiti je

⁴ Katkad su antropolozi pomagali pojedinim skupinama u njihovoj borbi. Tako je antropolog Napoleon Chagnon osnovao zakladu za prikupljanje novaca da bi pomogao domorodačkim narodima u njihovoj borbi protiv vladajućih gospodarskih interesa koji su ugrožavali teritorij. Na Harvardskom sveučilištu antropolozi su pod vodstvom Davida Mayburryja Lewisa osnovali organizaciju poznatu pod nazivom "Kulturni opstanak" koja pomaže društvima bez državnog uređenja u njihovu sukobljavanju s industrijskim i globalnim pritiscima (Scupin i De Corse 1992:392).

praktično i teorijsko odbijanje onih globalističkih i univerzalističkih koncepcija razvoja povijesti koje su partikularne interese i vizije dizale na razinu općevažećih principa (Mikecin 1995). Prema tome, danas narodi trećeg i četvrtog svijeta svojom povijesnom praksom i afirmacijom vlastitih identiteta, ali i svojim angažmanom u borbi protiv kvazi-univerzalizama i kvazi-humanizama, postaju ravnopravni subjekti suvremene povijesti, dajući svoj doprinos univerzalnoj kulturnoj baštini.

Stoga, ako se suvremene humanističke i društvene znanosti (poglavito etnologija, antropologija i sociologija) moraju prilagoditi stvarnostima suvremenog svijeta, neophodno će morati pristupiti proučavanju različitih društava i kultura različitim motrištima, jer na njih utječu različiti interesi i potrebe.

NAVEDENA LITERATURA

- Bell, Daniel. 1979. *The Cultural Contradictions of Capitalism*. London: Heinemann Educational.
- Featherstone, Mike. 1991. *Consumer Culture and Postmodernism*. London: Sage.
- Friedmann, Jonathan. 1990. "Being in the World: Globalization and Localization". *Theory, Culture & Society* 7:311-328.
- Gray, John. 2002. *Lažna zora: iluzije globalnog kapitalizma*. Zagreb: Masmedia.
- Hampton, Keith i Berry Wellman. 2000. "Cyberspace and Everyday Life". Annual Meeting ASA, Washington DC, (August 12-16).
- Kalanj, Rade. 2001. "Imperijalni poredak globalizacije". *Socijalna ekologija* 10/4:267-279.
- Mikecin, Vjekoslav. 1995. *Umjetnost i povijesni svijet*. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.
- Nederveen Pieterse, Jan. 1995. "Globalisation as Hybridisation". *International Sociology* 9/2:161-184.
- Robertson, Roland. 1990. "Mapping the Global Condition: Globalization as the Central Concept". *Theory, Culture & Society* 7/2-3:15-30.
- Scupin, Raymond i Christopher De Corse. 1992. *Anthropology: A Global Perspective*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Smith, D. Anthony. 1990. "Towards a Global Culture?". *Theory, Culture & Society* 7/2-3:171-191.
- Storey, John. 2003. *Inventing Popular Culture*. London: Blackwell.
- Šporer, Željka. 2001. "Protuslovlja globalizacije". U *Globalizacija i njene refleksije u Hrvatskoj*. Matko Meštrović, ur. Zagreb: Ekonomski institut.
- Tomlinson, John. 1992. *Cultural Imperialism*. Baltimore: The John Hopkins University Press.

Urry, John. 1989. "The End of Organised Capitalism". U S. Hall i M. Jacques: *New Times: the Changing Face of Politics in the 1990s*. London: Lawrence and Wishart.

Wallerstein, Immanuel. 1986. *Suvremeni svjetski system*. Zagreb: Cekade.

Wolf, Eric. 1982. *Europe and People Without History*. Berkeley: University of California Press.

GLOBALISATION, THE CULTURE OF CAPITALISM AND GLOBAL CULTURE

SUMMARY

An analysis is given in this paper of certain fundamental frames of reference regarding globalisation, and the culture of capitalism and global culture. The core aim is to express the nature of capitalism as an economic and cultural system. Over the last forty years or so, the cultural practice of consumption has been the focus of capitalist culture analysis. Consumption has become the cultural purpose of capitalism. The emphasis is on the cultural meaning (practice) of consumption. Such practice is not static and changes over time. Consequently, the content of "our culture" is in a constant state of flux as times change. The global cultural sphere is the one to which we constantly refer, but also the one by means of which it is most difficult to define our own personal experience. The cultural experience of people caught up in these processes is very close to a state of confusion, insecurity and their perception of powerlessness. The overall cultural insecurity associated with globalisation is described in certain specifically examined approaches to "postmodernity", since today's global culture is not linked to any one place or period. This feeling of timelessness is powerfully underscored by the prevailing technical nature of the discourse. Being eclectic, universal, timeless and technical, global culture is a "constructed" culture.

On the other hand, a new search for identity and diversity exists that is leading to the emergence of new national and ethnic demands. Emphasis is placed on the fact of the practical and theoretical rejection of those globalistic and universalistic conceptions that have elevated particular interests and visions to the level of universally valid principles.

Keywords: globalisation, the culture of capitalism, global culture, modernisation, postmodernity